

Työtaistelutilasto 2022

SYYSKUU 2023

Sisältö

- 3 **Esipuhe**
- 4 **41 työtaistelua vuonna 2022**
- 5 **Lakkojen kokonaismäärä alle 2010-luvun keskitason**
- 6 **Työtaisteluista aiheutuneita menetyksiä eniten palvelualojen yrityksissä**
- 7 **Työehtosopimusneuvottelut yleisin syy työtaisteluille vuonna 2022**
- 8 **Työtaisteluista merkittäviä työaikamenetyksiä ja taloudellista vahinkoa**
- 9 **Laittomista työtaisteluista tuomitut hyvityssakot alhaisia**
- 10 **Suomessa selvästi enemmän työtaisteluita ja laittomia lakkoja kuin Ruotsissa**

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10),
00131 Helsinki
Puhelin 09 420 20
www.ek.fi

Raportti internetissä:
www.ek.fi/julkaisut

Lisätietoja:

Asiantuntija
Katja Miettinen
Puh. 040 839 4839

Yhteyspäällikö
Lauri Vuori
Puh. 050 471 1198

Asiantuntija
Tuire Lampinen
Puh. 09 4202 2244

Ulkoasu:
Arja Nyholm, Jumo Oy

Syyskuu 2023

Tämä julkaisu sisältää tietoja vuoden 2022 työtaisteluista ja työtaisteluiden takia menetetyistä työpäivistä EK:n jäsenkentässä sekä eräillä yksityisen sektorin aloilla, jotka eivät ole EK:n jäseniä. EK laatii julkaisun vuosittain. Julkaisussa on myös tietoja työtaisteluista aiheutuneista vahingoista yrityksille sekä työtaistelujen kehityksestä Suomessa ja Ruotsissa. Lisäksi julkaisua varten on tarkasteltu työtuomioistuimen tuomioita ja tuomittujen hyvityssakkojen määriä laittomien työtaisteluiden osalta sekä nostettu esimerkkejä räikeimmistä laittomista lakoista, joilla on aiheutettu yksittäisille yrityksille merkittäviä vahinkoja.

Vuonna 2022 toimeenpantiin 41 työtaistelua ja työtaistelun uhkaa. Työtaistelujen kokonaismäärä oli alle 2010-luvun keskitason. Työtaisteluissa menetettiin yli 187 000 työpäivää ja niihin osallistui noin 8400 työntekijää.

Vuonna 2022 laittomia työtaistelutoimenpiteitä oli yhteensä 17 kappaletta, kun vuonna 2021 niitä oli 41 kappaletta. Laittomat työtaistelutoimenpiteet liittyivät useimmiten työnantajan liikkeenjohtovallan tai työajo-oikeuden käyttämiseen, kuten työnantajan toiminnan järjestelyihin, työvoiman määrän vähentämiseen tai töiden järjestelyyn. Laittomista työtaisteluista aiheutui yrityksille vuonna 2022 yritysten arvion mukaan yli 10 miljoonan euron vahingot.

Laittomista työtaisteluista ammattiliittojen ja ammattiosastojen maksettavaksi tuomittujen hyvityssakkojen määrä on lisäksi edelleen mitätön suhteessa yrityksille aiheutuneisiin vahinkoihin. Elokuun loppuun 2023 mennessä työtuomioistuin on tuominnut vuoden 2022 laittomista työtaisteluista ammattiosastojen maksettavaksi hyvityssakkoja yhteensä 42 800 euroa ja ammattiliittojen maksettavaksi 15 000 euroa.

Helsingissä syyskuussa 2023

Elinkeinoelämän keskusliitto

EK Työelämä

41 työtaistelua vuonna 2022

Vuonna 2022 oli yhteensä 41 työtaistelua tai sen uhkaa. Työtaistelujen ja uhkien kokonaismäärä oli alle 2010-luvun keskitason.

Suurin osa työtaisteluista, noin 71 prosenttia, oli lakkoja tai lakon uhkia. Muut työtaistelutoimenpiteet olivat pääosin ylityökieltoja.

Työtaistelut painoutuivat vuoden kahdelle ensimmäiselle neljännekselle johtuen käynnissä olleesta työehtosopimusneuvottelukierroksesta. Vuoden loppupuolella käynnistynyt uusi työehtosopimusneuvottelukierros sujui ilman merkittäviä työtaisteluja vuoden 2022 osalta.

Työtaisteluissa menetettiin vuonna 2022 yli 187 000 työpäivää ja niihin osallistui yli 8 400 työntekijää.

Työtaisteluihin osallistuneiden henkilöiden määrä ja menetettyjen työpäivien määrä vuonna 2022 nousivat vuoteen 2021 verrattuna.

EK:n tilastoimat työtaistelut vuosina 2021 ja 2022

Vuosineljännes	Työtaisteluiden lukumäärä		Osallistuneet henkilöt		Menetetty työpäivät	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
1.	12	19	937	3000	3 144	135 384
2.	16	11	1528	3052	2 981	51 443
3.	6	2	472	97	1 125	92
4.	14	9	2350	2315	2 325	940
Koko vuosi	48	41	5 287	8464	9 574	187 859

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

MITÄ OVAT TYÖTAISTELUT?

Työtaistelulla tarkoitetaan työn väliaikaista tahallista keskeyttämistä, työstä kieltäytymistä, sen hidastamista tai muuta painostuskeinoa jonkin päämäärän saavuttamiseksi joko työntekijäpuolen tai työnantaja puolen taholta. Jotta kyse on työtaistelusta, on toimenpiteen oltava luonteeltaan joukkotoimenpide.

EK:n työtaistelutilaston sisältämät työtaistelut jaotellaan seuraaviin ryhmiin:

- **Lakko**, jolla tarkoitetaan työstä kieltäytymistä.
- **Saarto**, jolla tarkoitetaan työntekijöiden pidättäytymistä työ sopimusten solmimisesta määrätyn työnantajan kanssa.
- **Jarrutus**, joka on työn tarkoituksellista hidastamista tai sen häiritsemistä.
- **Ylityökielto**, jossa noudatetaan vain säännöllistä työaikaa ja kieltäydytään kollektiivisesti yli- tai lisätyön tekemisestä.
- **Boikotti**, jolla tarkoitetaan työntekijöiden kieltäytymistä käyttää työssään esimerkiksi määrätyn alihankkijan tai toisen yrityksen toimittamia tarvikkeita tai palveluja. Boikotista on kysymys myös silloin, kun työntekijät julistavat jonkin yrityksen tuotteet tai palvelut ostokieltoon.
- **Työsulku**, joka on työnantajan toimeenpanema este työnteolle. Sulkua edeltää yleensä työntekijöiden toimeenpanema työtaistelu.

Myös **uhkaus** toimeenpanna työtaistelu tai kieltäytyminen yhteistoiminnasta voi muodostaa työtaistelutoimenpiteen.

Lakkojen kokonaismäärä alle 2010-luvun keskitason

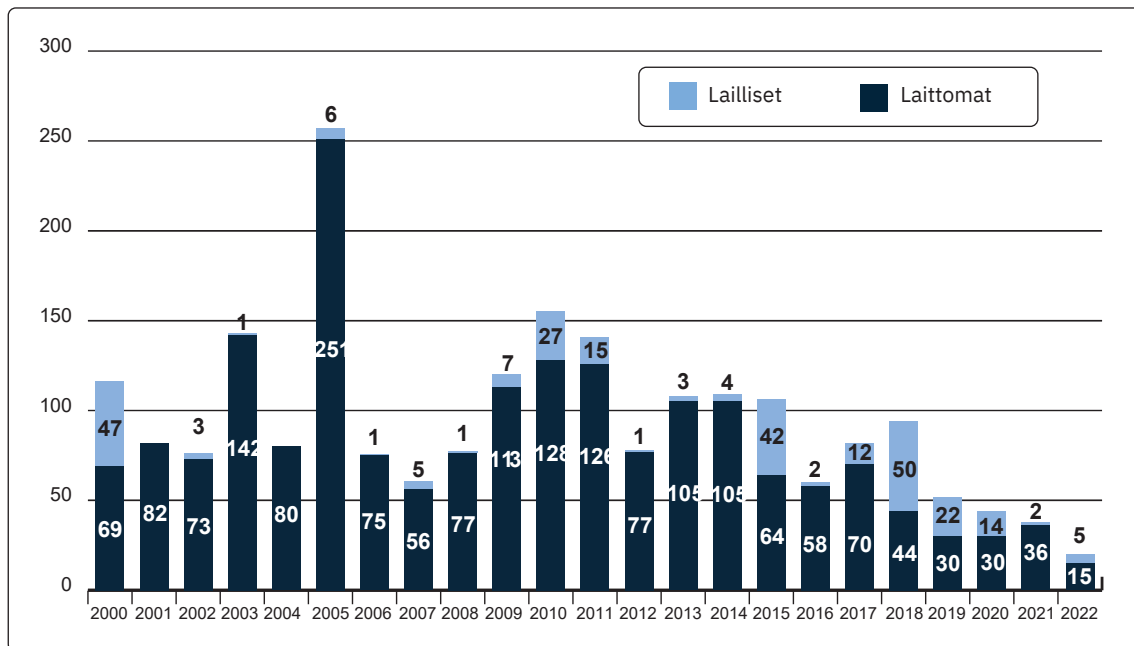
Ilmoitetuista 41 työtaistelusta 20 oli lakkoja ja 9 lakon uhkia. Toteutuneista lakoista 15 eli 75 % oli laittomia. Laittomien lakkojen määrä sekä lakkojen kokonaismäärä laskivat hiukan vuoteen 2021 verrattuna.

Laittomista lakoista aiheutui yrityksille merkittävää taloudellista vahinkoa.

Työtuomioistuimen käsittelyssä olleista vuoden 2022 aikana toteutuneista laittomista lakoista aiheutui yritysten oman arvion mukaan yhteensä yli 10 miljoonan euron suuruiset vahingot (n. 4 miljoonaa euroa vuonna 2021).

Työtaistelut ovat laittomia silloin, kun työtaistelu kohdistuu voimassa olevaan työehtosopimukseen tai kun työtaistelun osalta ei noudateta työriitalain edellyttämää ennakoilmoitusaikaa.

Lakkojen määrä (pl. uhat) ja niiden laillisuus yritysten ilmoituksen mukaan

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Työtaistelusta aiheutuneita menetyksiä eniten palvelualojen yrityksissä

Lukumäärällisesti työtaisteluista suurin osa eli 41 % oli palvelualojen yrityksissä. Teollisuuden osuus oli 32 % sekä kuljetuksen ja liikenteen osuus 20 %.

Työtaisteluissa eniten työtunteja menetti teollisuus, jonka osuus työaikamenetyksistä oli 71 %. Henkilömäärissä tarkasteltuna eniten työtaisteluihin osallistui henkilöitä palvelualoilla 59 % sekä teollisuudessa 34 %.

Työtaistelut päätoimialoittain vuonna 2022

Toimiala	Työtaistelut		Osallistuneet henkilöt		Menetetty työtunnit	
	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus
Teollisuus	13	32 %	2915	34 %	1 066 374	71 %
Rakentaminen	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Kuljetus ja liikenne	8	20 %	568	7 %	20 523	1 %
Palvelut	17	41 %	4981	59 %	415 972	28 %
Muut	3	7 %	0	0 %	0	0 %
Yhteensä	41	100 %	8464	100 %	1 502 869	100 %

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Työehtosopimusneuvottelut yleisin syy työtaisteluille vuonna 2022

Yleisimmät syyt työtaisteluihin vuonna 2022 olivat työehtosopimusneuvottelut (56 %), palkkavaatimus tai muu palkkaerimielisyys (12 %), tukitoimenpiteet (10 %) sekä työvoiman vähennys tai sen uhka (10 %). Muita syitä olivat työnjohdollinen menettely, työn järjestelyt tai muu henkilöstöpolitiikkaan liittyvä syy (7 %), muu sisäinen syy (2 %), sekä työehtosopimuksen soveltaminen, esim. rajariidat (2 %).

Työnantajan työjohto-oikeuteen yritettiin vaikuttaa laittomin työtaistelutoimin mm. painostamalla

työnantajaa työvoiman vähentämiseen liittyvissä neuvotteluissa tai paikallisissa palkkaneuvotteluissa sekä yksittäisen työntekijän työsopimuksen päättämiseen liittyneissä päätöksissä.

Työtaistelutoimet, joiden perusteena on työvoiman vähennys tai sen uhka, töiden järjestelyt tai työnantajan henkilöstöpolitiikka kohdistuvat lähtökohtaisesti aina työehtosopimukseen. Työehtosopimuksen voimassa ollessa edellä mainituilla perusteilla järjestetyt työtaistelut ovat laittomia.

Työtaisteluiden lukumäärä ilmoitetun syyn mukaan 2022

Työtaistelujen syy	Työtaistelujen lukumäärä	Osuus
Palkkavaatimus tai muu palkkaerimielisyys	5	12 %
Työvoiman vähennys tai sen uhka	4	10 %
Työnjohdollinen menettely, työn järjestelyt tai muu henkilöstöpolitiikkaan liittyvä syy	3	7 %
Työolosuhteet, työsuojelu	0	0 %
Muu sisäinen syy	1	2 %
Työehtosopimusneuvottelut	23	56 %
Alan työehtosopimuksen soveltaminen esim. rajariidat	1	2 %
Tukitoimenpide	4	10 %
Muu ulkopuolinen syy, esim. poliittinen painostus	0	0 %
Syytä ei ilmoitettu/ei tiedossa	0	0 %
Yhteensä	41	100 %

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Työtaistelusta merkittäviä työaikamenetyksiä ja taloudellista vahinkoa

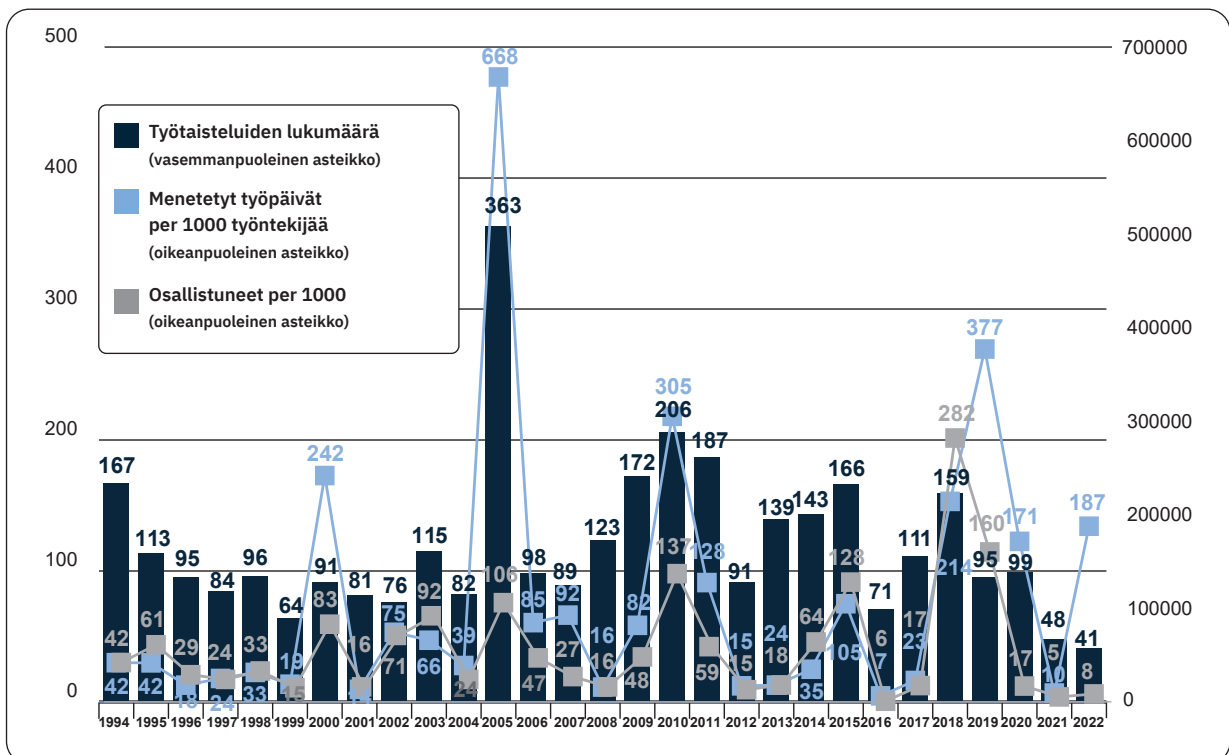
Perinteisesti työtaisteluista aiheutuvia menetyksiä on arvioitu työtaisteluista aiheutuvina työpäivien menetyksinä. Vuonna 2022 yritykset menettivät yli 187 000 työpäivää työtaisteluiden takia. Työtaiste- luissa menetettyjen työpäivien määrä nousi vuoteen 2021 verrattuna ja on myös yli 2010-luvun keskitason.

EK:n työtaistelutilastossa arvioidaan myös työ- taisteluista aiheutuneiden taloudellisten menetys- ten kokonaismäärää. Yritysten arviot työtaisteluista

aiheutuneista menetyksistä vaihtelevat tuhansista euroista aina miljooniin euroihin asti työtaistelua koh- den. Teollisuuden yritykset sekä palvelualat kärsivät suurimmat vahingot vuonna 2022.

Merkittävimmät laittomista työtaisteluista aiheu- tuneet vahingot vuonna 2022 syntyivät yt-neuvotte- luja tai niiden jälkeisiä päätöksiä vastaan suunnatuista sekä paikallisissa palkkaneuvotteluissa painostuskei- nona käytetyistä työtaistelutoimista.

Työtaistelujen määrä ja työaikamenetykset

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Laittomista työtaisteluilta tuomitut hyvityssakot alhaisia

Julkaisua varten tarkasteltiin työtuomioistuimen laittomia työtaisteluita koskevia ratkaisuja. Työtuomioistuin on antanut yksityisellä sektorilla vuonna 2022 toteutuneiden työtaistelujen osalta yhteensä 9 ratkaisua heinäkuun loppuun 2022 mennessä. Tuomioista käy ilmi, että ammattiosastot tuomittiin maksamaan vuonna 2022 järjestetyistä laittomista työtaisteluista hyvityssakkoja yhteensä 42 800 euroa (80 000 euroa vuonna 2021) ja ammattiliitot 15 000 euroa (73 000 euroa vuonna 2021). Yhteensä nämä tahot tuomittiin maksamaan hyvityssakkoja 57 800 euroa (153 000 euroa vuonna 2021).

Työtuomioistuimessa tuomittujen laittomien työtaisteluiden vahingot yritykset arvioivat oikeuskäsitelyissä yhteensä n. 10 miljoonan euron suuruiseksi (n. 4 miljoonaa euroa vuonna 2021).

Suhde työtuomioistuimessa tuomittujen hyvityssakkojen ja yrityksille laittomista työtaisteluista arvioitujen, mitattavissa olevien vahinkojen välillä osoittaa aiempien vuosien tapaan edelleen sen, että nykyisten työrauhasäännösten mukaiset seuraamukset laittomuuksista ovat mitättömän pienet aiheutuneisiin vahinkoihin nähden.

Esimerkkejä vuonna 2022 toteutuneista laittomista lakoista, niiden arvioidut vahingot ja työtuomioistuimen (TT) tuomitsemat hyvityssakot:

1. TT 2023:2

X Oy:n matkustamohenkilöstö järjesti lakon 20.–21.11.2022. Lakkoon osallistui 122 työntekijää.

Työtaistelun syynä oli työnantajan ilmoitus alkavista yhteistoimintalain mukaisista muutosneuvotteluista, jotka liittyivät yhtiön suunnitelmaan ulkoistaa tietyt tehtävät.

Työtaistelu oli vaikuttanut noin 10 500 asiakkaan matkaan joko lennon peruutuksena tai uudelleenreitityksenä. Peruttuja lentoja oli ollut 104. Työnantajalle aiheutui lakosta merkittäviä taloudellisia tappioita muun muassa 2,5–3 miljoonaa euroa liikevaihtoa sekä uudelleenreitityksistä, asiakkaiden hotelliyövytyksistä, EU-korvauksista ja ylimääräisistä henkilöstökustannuksista 2–4 miljoonaa euroa häiriökustannuksia.

Työtuomioistuin tuomitsi ammattiosaston maksamaan hyvitystä 3 000 euroa ja ammattiliiton 5 000 euroa.

2. TT 2022:21

X Oy:ssä järjestettiin lakko 15.–19.2.2022. Työtaisteluun osallistui noin 350 työntekijää. Työtaistelun syynä oli palkkausta koskevien paikallisten neuvottelujen päättyminen palkkaratkaisua saavuttamatta ja työnantajan ilmoitus siitä, että työnantaja noudattaisi toissijaista palkantarkastuksen toteutustapaa.

Lakosta aiheutui noin 3 miljoonan euron suuret vahingot.

Työtuomioistuin tuomitsi toisen ammattiosaston maksamaan hyvitystä 4 000 euroa ja toisen 2 000 euroa.

3. TT 2021:46

X Oy:ssä oli 24.8.2022 tiedotettu otettavaksi käyttöön voimassa olevan työehtosopimuksen mukainen palkkiopalkkajärjestelmän yhdellä tuotantolinjoista. Seuraavana aamuna 25.8.2022 lähes koko tuotannon aamuvuoro on jättänyt saapumatta kello 7 alkavaan työvuoroon. Pääluottamusmies ilmoitti lakon päättyvän kello 11.

Varsinaisen lakon vuoksi menetettiin yhteensä 522 työtuntia ja siitä aiheutui taloudellista vahinkoa arviolta 25 000 euroa. Sen seurauksena, etteivät kaikki työntekijät saapuneet töihin sen jälkeen, kun pääluottamusmies ilmoitti lakon päättyneen, työtunteja menetettiin lisäksi 610 tuntia. Kaiken kaikkiaan vahinkoa aiheutui noin 100 000 euron edestä.

Työtuomioistuin tuomitsi ammattiosaston maksamaan hyvitystä 2 000 euroa.

Suomessa selvästi enemmän työtaisteluita ja laittomia lakkoja kuin Ruotsissa

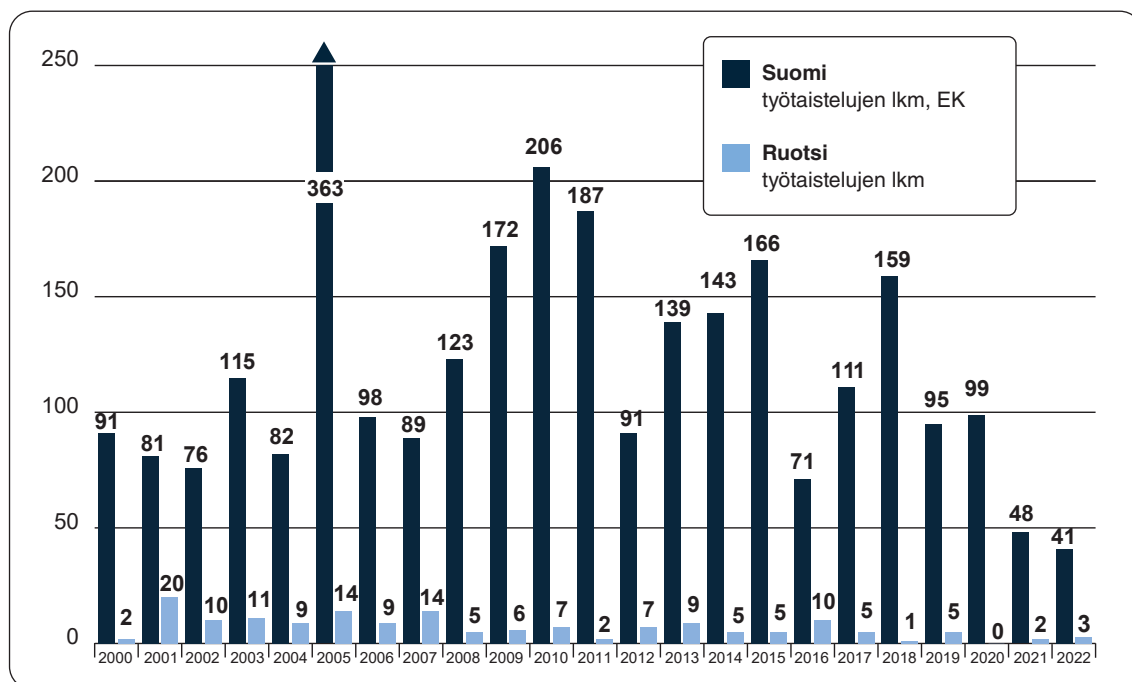
Suomessa on työtaisteluita vuosittain moninkertainen määrä Ruotsiin verrattuna. Ruotsissa ei ole ollut viimeisten viiden vuoden aikana ainuttakaan laitonta lakkoa.

Laittomien lakkojen määrä väheni Ruotsissa merkittävästi 1990-luvun alussa. Silloin mm. muutettiin lainsäädäntöä siten, että yksittäisen työntekijän vahingonkorvausvastuulle laittomista lakkoista ei ole laissa enää ylärajaa. Myös poliittisia työtaistelutoimia on tuomioistuinkäytännössä rajoitettu siten, että sallituiksi on katsottu lähtökohtaisesti vain lyhytkestoiset ja protestiluonteiset mielenilmaukset.

Elokuussa 2019 Ruotsin lainsäädännössä tuli voimaan työmarkkinaosapuolten yhteiseen esi-

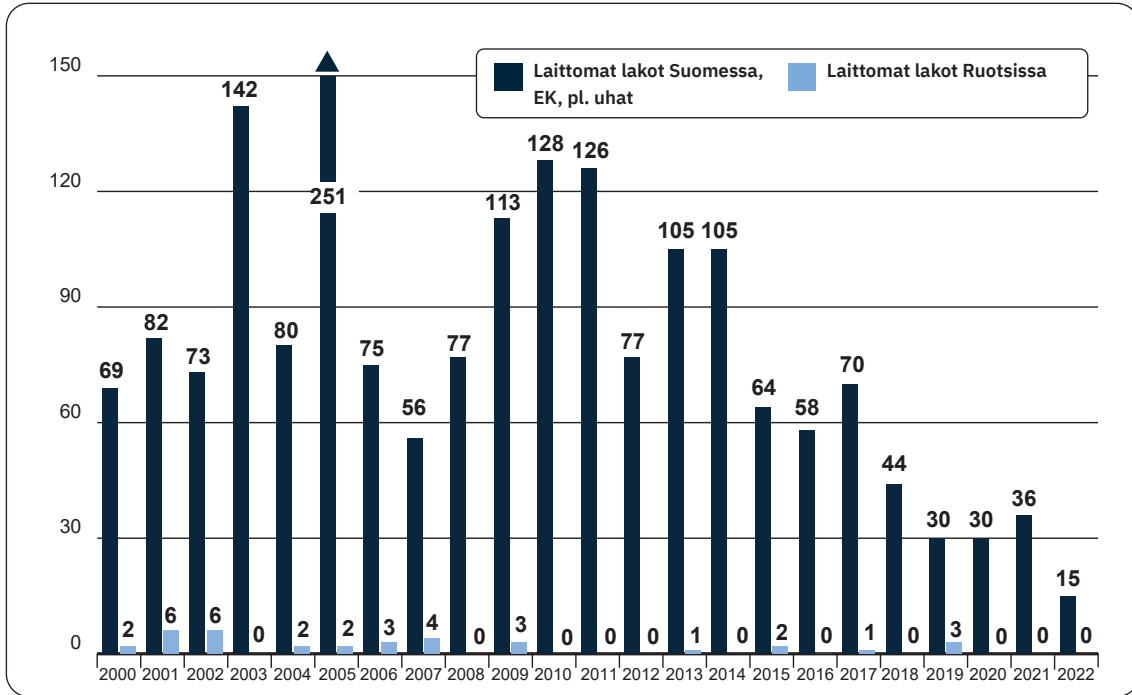
tykseen perustuvia lisärajoituksia työntekijöiden lakko-oikeuteen. Niiden mukaan ammattiliitto ei saa ryhtyä työtaistelutoimiin sellaista työnantajan kohtaan, joka on jo sidottu työehtosopimukseen, vaatiakseen voimassa olevan työehtosopimuksen korvaamista toisella sopimuksella, mikäli työtaistelun tavoitteena ei ole saavuttaa työrauhavelvoitteen sisältävä työehtosopimus, eikä asiasta ole ensin pyritty neuvottelemaan työnantajan kanssa. Mm. lailliseen työtaisteluun liittyvät myötätuntotyötai- telut ovat kuitenkin edelleen sallittuja.

Työtaistelujen lukumäärä Suomessa ja Ruotsissa

Lähde: Medlingsinstitutet, EK

Laittomien lakkojen (pl. uhat) lukumäärä Suomessa ja Ruotsissa

Lähde: Medlingsinstitutet, EK

Työehtosopimuksella sovitaan työrauhasta

Työehtosopimus on työmarkkinajärjestöille tärkeä keino ohjata työsuhteiden sisältöä ja sopia samalla työrauhasta.

Jos työehtosopimusten tulkintaa koskevia erimielisyyksiä ei pystytä sopimaan työehtosopimusten mukaisessa neuvottelumenettelyssä, työtuomioistuin ratkaisee oikeusriidat.

Verkottuneessa taloudessa työrauhahäiriöt aiheuttavat yleensä mittavia vahinkoja myös ulkopuolisille. Näitä ovat muut yritykset ja niiden työntekijät, yritysten asiakkaita sekä suuri yleisö, joilla ei ole mitään mahdollisuuksia vaikuttaa itse kiistaan.

EK:N TYÖTAISTELUTILASTO

Elinkeinoelämän keskusliitto ja sen edeltäjäjärjestöt ovat keränneet tietoja työtaisteluista 1970-luvun alusta lähtien. EK:hon ja sen jäsenliittoihin järjestäytyneillä työnantajilla on ollut vuodesta 1971 alkaen jäsenyyteensä perustuva velvollisuus ilmoittaa työtaisteluista työnantajaliitoilleen. Nämä ovat puolestaan toimittaneet tiedot EK:lle.

EK:n työtaistelutilasto toimii myös Tilastokeskuksen laatimana virallisena työtaistelutilastona yksityisen sektorin osalta.

EK:n työtaistelutilaston piiriin kuuluvat kaikki jäsenyrityksissä toimeenpannut työtaistelut. Sellaisia paikallisia työtaistelutoimia, joista ei aiheudu yrityksille selkeästi menetettyjä työpäiviä, ilmoitetaan tilastoon kuitenkin harvoin. Työtaistelutilasto kattaa siten käytännössä kaikki lakot ja työsulut, mutta ei esimerkiksi kaikkia saartoja tai jarrutuksia. Myös suppeiden lakkojen osalta tilaston kattavuus voi olla jossain määrin puutteellinen. Näin ollen työtaisteluita on todennäköisesti enemmän kuin EK:n työtaistelutilasto kuvaa.

Työtaistelutilaston kattavuuden parantamiseksi ja tietosisällön täydentämiseksi työtaistelutilastointia on uudistettu vuoden 2009 alusta. Uusina tietoina kysytään myös tietoja työtaistelu-uhista.

Tilasto sisältää työtaistelutiedot myös eräiltä sellaisilta yksityisen sektorin aloilta, jotka eivät ole EK:n jäseniä (mm. Metsäteollisuus ja Autoliikenteen työnantajaliitto ALT). EK:n työtaistelutilasto ei sisällä järjestäytymättömien työnantajien eikä julkisen sektorin työtaisteluita.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10) | 00131 Helsinki | Puh. 09 420 20
www.ek.fi